

ВІДОМЕНКО О.І.

*канд.екон.наук, доцент кафедри економіки і права,
Національний університет харчових технологій,
м. Київ, Україна*

ДОСЛІДЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ «ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА»

Управління підприємством в сучасних умовах, коли набирають інтенсивності рейдерські захоплення та поглинання, корпоративні конфлікти, конкурентна боротьба, фіктивне підприємництво та інші правопорушення у сфері підприємницької діяльності, вимагає формування в системі менеджменту такої складової, яка зможе адекватно реагувати на виклики зовнішнього середовища та протидіяти загрозам нормальному функціонуванню підприємства. Саме така ситуація є передумовою створення системи фінансово-економічної безпеки підприємства.

Дослідження науковців показують, що поняття фінансово-економічної безпеки немає однозначного тлумачення. У більшості наукових досліджень фінансова та економічна безпека підприємства розмежовуються. В той же час, необхідно зазначити, що поняття «фінансово-економічна безпека» є складним і потребує комплексного, системного підходу до розуміння сутності та створення системи управління нею на рівні підприємства [1, с.43].

Під фінансово-економічною безпекою підприємства необхідно розуміти захищеність потенціалу підприємства у різних сферах діяльності від негативної дії зовнішніх і внутрішніх чинників, прямих або непрямих загроз, а також здатність суб'єкта до відтворення. Н.Я. Подольчак, зазначає, що фінансово-економічна безпека – це стан і здатність фінансово-економічної системи протистояти небезпеці руйнування її оргструктури і

статусу, а також перешкодам у досягненні цілей розвитку [2, с.6].

Столбов В.Ф. та Шаповал Г.М. вважають, що під фінансово-економічною безпекою підприємства слід розуміти стан захищеності його ресурсів та інтелектуального потенціалу від наявних та потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього середовища його функціонування, який характеризується високими фінансовими показниками діяльності та перспективою економічного розвитку в майбутньому [3].

Можна погодитися з думкою Іващенко О.В. та Четверікова П.М. [4], що поняття фінансово-економічної безпеки досить точно визначено Варналієм З.С., як результат комплексу складових, орієнтованих на усунення фінансово-економічних загроз функціонування та розвитку підприємства і забезпечення його фінансової стійкості й незалежності, високої конкурентоспроможності технологічного потенціалу, оптимальності та ефективності організаційної структури, правового захисту діяльності, захисту інформаційного середовища, комерційної таємниці, безпеки персоналу, капіталу, майна та комерційних інтересів [5].

Трухан О.Л. [6, с.30], Камлик М.І. [7, с.320] наголошують на тому, що фінансово-економічна безпека підприємства повинна одночасно трактуватися з двох позицій – статичної (як результат діяльності підприємства на певну дату) та динамічної (розвиток підприємства в умовах фінансово-економічної безпеки у коротко- та довгостроковій перспективі).

Мойсеєнко І.П. та Марченко О.М. поняття фінансово-економічної безпеки підприємства визначають як стан підприємства, який забезпечує захищеність його фінансово-економічних інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз та створює необхідні фінансово-економічні передумови для стійкого розвитку в поточному та довгостроковому періодах [8, с. 15].

Враховуючи науковий досвід досліджень у сфері фінансово-економічної безпеки, слід зазначити, що фінансово-економічна безпека

підприємства є поняттям складним і комплексним. Її визначають як сукупність робіт, що забезпечують платоспроможність підприємства та ліквідність його оборотних активів; організацію контролю усіх видів діяльності підприємства з метою підвищення його ефективності; кваліфікацію, компетентність та активність менеджерів; ефективність використання усіх видів ресурсів; процес попередження можливих збитків через внутрішні та зовнішні загрози тощо.

Фінансово-економічна безпека підприємства є складною системою, яка включає певний набір внутрішніх характеристик, спрямованих на забезпечення ефективності використання корпоративних ресурсів за кожним напрямом діяльності. Таким чином безпеку варто розглядати через призму її функціональних складових, що дозволяє: здійснювати моніторинг чинників, які впливають на стан як функціональних складових, так і фінансово-економічної безпеки загалом; досліджувати процеси, які здійснюють вплив на забезпечення фінансово-економічної безпеки; проводити аналіз розподілу і використання ресурсів підприємства; вивчати економічні індикатори, що відображають рівень забезпечення функціональних складових; розробляти заходи, які сприятимуть досягненню високого рівня складових, що призведе до посилення фінансово-економічної безпеки підприємства в цілому.

Складність та багатогранність поняття фінансово-економічної безпеки обумовлює необхідність застосування системного підходу у процесі її вивчення. Такий підхід передбачає розгляд діяльності підприємства як багаторівневої структурної системи та базується на принципах цілісності об'єкта дослідження, що забезпечує можливість виявлення взаємозв'язків між елементами системи та розробки рекомендацій щодо їх раціонального використання на основі синергетичного ефекту.

Системний підхід передбачає дослідження якомога більшої кількості

зв'язків між елементами системи та об'єктами зовнішнього середовища для виявлення й аналізу найістотніших з них. Однією з основних проблем застосування системного підходу до дослідження фінансово-економічної безпеки підприємства є виявлення усіх істотних елементів такої системи та встановлення сукупності зв'язків між ними.

Система економічної безпеки підприємства будується відповідно до політики та стратегії безпеки. Політика безпеки являє собою систему поглядів, заходів, рішень, дій у галузі безпеки, що створюють умови, сприятливе середовище для досягнення цілей бізнесу. Стратегія економічної безпеки підприємства - це економічна система забезпечення економічної безпеки підприємства в довгостроковому періоді, що являє собою сукупність приватних взаємоузгоджених і взаємозумовлених складових, які об'єднує єдина глобальна мета - досягнення високого рівня економічного прибутку.

Серед існуючих суб'єктів, що забезпечують захист економічної безпеки підприємницької діяльності, найбільше значення має власна служба економічної безпеки підприємства. Її створення становить певні труднощі, оскільки кожен суб'єкт підприємництва має свої, характерні тільки йому риси та особливості, зумовлені специфікою його діяльності.

Одним з найважливіших елементів системи безпеки підприємства є механізм її забезпечення, що являє собою сукупність законодавчих актів, правових норм, спонукальних мотивів і стимулів, методів, заходів, сил і засобів, за допомогою яких суб'єкт впливає на об'єкт для досягнення цілей безпеки і розв'язання завдань, які стоять перед нею. Сили та засоби, які будуть використані, можна поділити на кілька груп: фінансові, кадрові, організаційні, технічні, інформаційні, правові, інтелектуальні й ін. З їх допомогою вирішуються завдання по забезпеченню безпеки.

Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства реалізується через: стратегічне планування забезпечення економічної

безпеки підприємства та стратегічне планування його фінансово-господарської діяльності; оперативне оцінювання рівня забезпечення економічної безпеки підприємства та вироблення рекомендацій; оперативне планування фінансово-господарської діяльності підприємства; практичну реалізацію розроблених планів.

Рушійним механізмом системи безпеки фірми є організаційні структури, які вона формує для власного захисту. Функціональний аспект структури системи економічної безпеки потребує наявності в системі безпеки двох основних підрозділів:

1) підсистему виявлення джерел загроз і небезпек та їх моніторингу в зовнішньому середовищі (ділову розвідку). Головна функція підсистеми ділової розвідки - одержання інформації про загрози і небезпеки в зовнішньому середовищі фірми.

2) підсистему захисту фірми від загроз та небезпек. Головна функція підсистеми захисту – це відбиття небезпечних дій проти фірми з зовнішнього і внутрішнього середовища, які можуть порушити її статус, структуру, позбавити доходів, призвести до втрати статусу та іміджу.

Формування системи безпеки і насамперед створення її органів (суб'єктів) залежить від розмірів підприємства, його економічних, фінансових, виробничо-технічних, інформаційних, інтелектуальних, професійних, організаційних та інших можливостей. Як показує досвід, малі підприємства найчастіше користуються послугами зовнішніх спеціалізованих приватних організацій: консалтингових, охоронних, інформаційних та ін. Для великого підприємства доцільно створити свою власну службу безпеки. Середні підприємства можуть використовувати комбіновану систему безпеки як поєднання досвіду малих і великих фірм.

Таким чином, комплексну систему економічної безпеки підприємства можна трактувати як комплекс взаємопов'язаних організаційно-правових заходів, що здійснюються спеціальними службами, підрозділами

підприємства, спрямованих на захист життєво важливих інтересів особистості та підприємства в цілому від реальних або потенційних загроз для забезпечення успішного фінансово-економічного розвитку.

Література:

1. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В., [за ред. Т. Г. Васильціва]. – Львів: Ліга-Прес, 2012. –386 с.
2. Подольчак Н.Ю. Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки: навч.пос. / Н.Ю. Подольчак, В.Я. Карковська. - Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2014.-268с.
3. Столбов В.Ф., Шаповал Г.М. Особливості управління системою фінансово-економічної безпеки будівельних підприємств / В.Ф. Столбов, Г.М. Шаповал // Комунальне господарство міст. Науково-технічний збірник. - 2013.- №111. - С.103-108.
4. Іващенко О.В., Четверіков П.М. Система фінансово-економічної безпеки підприємства / О.В. Іващенко, П.М. Четверіков. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.sword.com.index/2012>.
5. Економічна безпека: навч. посіб. / За ред. З.С. Варналія. - К.: Знання, 2009. - 647с.
6. Трухан О.Л. Наукова інтерпретація функцій стратегічного управління підприємствами / О.Л. Трухан // Вісник Хмельницького національного університету / Економічні науки. – 2010. – № 1. – Т. 2. – С. 29–35.
7. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект : Навч.пос. - К.: Атіка, 2005. - 432 с.
8. Мойсеєнко І. П., Марченко О. М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посібник. – Львів, 2011. – 380 с.